

LES ENTREVISTES DE LA CASA BLANCA

La paradoxa de la pròxima conferència naval

La història de la Conferència naval que es reunirà a Londres durant el mes de gener té el mateix regust que la conferència naval de 1922.

El pacte naval entre Anglaterra i els Estats Units, base de la Conferència futura, i que té per objecte limitar els armaments i augmentar la potència de la marina americana, és un gran pas en el camí de la pau. Evidentment hi ha una gran paradoxa en els termes d'aquesta qüestió: unes negociacions per al desarmament que comencen augmentant les forces d'una de les potències negociadores.

I, no obstant, totes les fases d'aquest afer són d'una lògica rigorosa. Entre dos

3. Que és desitjable discutir un sistema de substitució d'unitats, a fi d'evitar el programa de substitucions previst pel Tractat de Washington;

4. Que els governs de Londres i Washington creuen que cal abolir els submarins. La nota acaba indicant que és desitjable convocar una conferència per a tractar de les categories de vaixells no inclosos en el Tractat de Washington i que aquesta Conferència, que hauria d'ésser precedida per negociacions diplomàtiques, podria reunir-se a Londres durant la tercera setmana del mes de gener.

La nota és franca. La clàusula segona anuncia que Anglaterra i els Estats Units

Els dijous blancs

UNA RELLESCADA

Lectors constants dels articles de Nicolau d'Oliver, que no ens cansem mai d'admirar, no sols pel que diuen, sinó també per la personalitat destacada del seu autor, ens hem vist desagradablement sorpresos per una crònica que fa alguns dies va publicar a La Publicitat amb el títol La pensada.

En principi compartim el criteri del senyor Nicolau quan diu que un dels defectes més inveterats del nostre poble, contra el qual s'estavellen, ineficaces, les lligons de l'experiència, és la pensada. Cal reconèixer que les pensades dels nostres artistes, dels nostres poetes, dels nostres polítics i fins alguna vegada dels nostres humanistes ens han proporcionat alguns resultats indiscutiblement lamentables. L'arquitectura del Palau de la Música Catalana, ja ho vam dir fa temps, fou una pensada, com ho foren certs programes polítics imbuïts de literatura, com ho foren les brillants façanes culturals de Xeniús, com ho fou aquella cèlebre consagració de l'Arc de Barà i tantes d'altres coses. L'entusiasme col·lectiu i la febre constructiva ens han llençat sovint vers realitzacions transcendents i sublims de les quals ens hem hagut de desenganyar, perquè en definitiva no eren altra cosa que el producte de la nostra bona fe i de la nostra inexperiència. Els pobles, com els individus, passen èpoques de joventut vitalitat que els fa desviar del seu natural camí. Són mavadres perfectament explicable. La qüestió és rectificar a temps.

Enfront dels espontanis i dels impulsius ha sorgit a casa nostra una altra mentalitat, de la qual és necessari que ens previnguem perquè està tarada d'ineficàcia i de passivitat. Sovint hem vist que davant fets que afectaven d'una manera ineludible les essències de la nostra col·lectivitat i de problemes en els quals, vulgues o no, érem part interessada, alguns esperits triaven, per sistema, una actitud d'inhibició, còmoda i distingida. Fet i fet, hi sortien perdent. La seva cautela sempre els feia recular més enllà d'on els hauria deixat una derrota franca. Compromisos morals adquirits amb l'opinió han portat a alguns homes anomenats d'acció a cercar mil recursos literaris per a justificar llur inacció. És inútil. I davant la inutilitat de les excuses, ja seria hora que aquells homes reaccionessin i tinguessin present que per tot el respecte que ens ha de mereixer l'opinió pública no es poden contreure davant d'ella compromisos, pel sol fet d'haver tingut una pensada. Sembla, doncs, que de pensades en pot tenir tothom i que els primers de rectificar-les, quan no porten enlloc, haurien d'ésser els homes que propugnen l'equanimitat perfecta i el domini del nostre seny tan ponderat.

Nosaltres ens expliquem perfectament la raó de certes coses, i que els esdeveniments sempre poden ésser superiors a les humanes previsions. Per això, hem desistit que el senyor Nicolau d'Oliver, abans de comentar el fet a què es referia el seu article La pensada, hagués tingut el mateix grau de comprensió, i hagués començat per proferir-se de tot aquella informació que el seu judici exigia. Era una feina per la qual hauria trobat totes les facilitats i que tenim la seguretat que li hauria servit per a convèncer-se que allò que ell titllava de pensada era i és encara un pensament que si no fou defensat amb aquella unanimitat que tots hauríem desistit, el mantenien i el mantenen dignament persones perfectament responsables, que en aquest sol acte ja troben satisfacció. Si algú hi havia més exigent que en no aconseguir els seus propòsits va contrariar-se i va contrariar molt justament al senyor Nicolau, farà bé de cercar la causa del que va succeir en les persones que preferiren inhibir-se, per una qüestió de principis, per una suposada elegància espiritual, per comoditat o per qualsevol altra causa.

Això és tot el que voldríem fer comprendre al senyor Nicolau, tot lamentant d'haver-li hagut de senyalar una rellescada en una actuació personal com la d'ell en la qual poden comptar-se tants moments d'una exemplaritat que mai no podrem discutir.

A.

MIRADOR INDISCRET

"El nostre il·lustre amic"

Hom remarcava que l'inconvenient de La Nau és que En Rovira sempre hagi de parlar d'ell. L'altre dia deia que l'Iglésies abans de morir li havia parlat d'aplegar tota la gent que sent l'ideari de Pi i Margall, que el novell i inèdit partit de la Fundació Valenti Almirall hauria trobat en l'Iglésies, si l'hagués conegut, un dels seus més aferrissats paladins.

En Rovira no farà res — deia un — mentre no tingui algú de cert to al seu darrer que li faci la feina, i ell pugui quedar en un pla superior, aguantant els elogis. Mentre des de La Nau hagi d'ésser ell mateix el que es faci la propaganda no anirà enlloc. En Rovira no prosperarà fins que La Nau, quan parli d'ell, digui el nostre il·lustre amic, com diu La Veu de Catalunya quan parla d'En Cambó.

La Llucieta i l'Enriqueta

No es tracta del títol de cap comèdia nova d'En Sagarra, com algú podria suposar. Es tracta del matx que sostenen la Llucieta Canyà i l'Enriqueta Sèculi, amb un aferrissament que entre xicotetes de menys cultura que elles ja hauria donat lloc a la clàssica estridida de les mútues cabelleres. La Llucieta defensa el feminisme i diu que una noia fent basket-ball queda molt poc solta. L'Enriqueta reivindica el dret de les dones a fer el que els doni la gana, adhue, si volen, a tirar d'un carro, sense perdre res de llur feminitat. Fins ara la lluita anava bastant igualada. Però a darrera hora a la senyoreta Sèculi li han arribat reforços: la senyoreta Campos, des del setmanari Deportes, ataca a fons la Llucieta i aconsella a l'Enriqueta que si convé no s'estigui del cop baix.

Ens sembla que ens distreurem.

Proves documentals

A la revista Oc varen voler publicar uns gravats de les pintures d'En Sert a la catedral de Vic. Hom els va enviar les fotografies corresponents, però en lloc de publicar-les tal qual, van preferir publicar uns boixos del senyor Martín, interpretació de les famoses pintures.

Això va sorprendre molta gent. Hi havia qui trobava que era pendre's una llibertat excessiva, des del punt de vista documental, és clar. Algú hi va fer el següent comentari:

— No en feu cas. Sempre us quedarà l'excusa de dir que són boixos al Sert.

Falsa alarma

A La Nau del dissabte, llegim, com a títol de l'editorial: Sunyol, retirat de la política.

Llegim de seguida el títol, i ens assabentem que es tracta de l'Idelfons. Respirem. Però l'ensurt ja no ens el treu ningú.

Versions falses

El darrer número de l'anunci del Centre de Reporters ha estat anunciat així: El Reportero Ilustrado.

El reportero... i il·lustrado?

Ningú no s'ho ha cregut.

Resposta diplomàtica

El director — de palla — d'un dels setmanaris més progressius que veien la llum del sol ara fa uns vint anys en una de les nostres poblacions de la costa, era, fet i fet, un dels periodistes honoraris més eminents que mai hagin existit.

"Dintre el segle" feia de cabrer amb una dignitat homèrica. Però sentia envers la política tots els delits del món. Quan arribaven les eleccions era la seva hora; tot ell era foc i entusiasme; només tenien d'inducir-li que una de les urnes no feia bondat i ja me'l teníeu, el cabrer-periodista, convertit en home dinàmic, netejant amb suc d'estaca l'urna i el president amb els adjunts. Era tot un home d'acció.

Durant la seva gestió directorial va tenir de presentar-se un cop davant del jutge per culpes de cert procés intentat contra el diari que ell tant dignament dirigia.

El jutge quan el va veure venir, va que-

dar meravellat; figureu-vos el director d'una revista política, literària i cultural, vestit amb calces de pana apedaçades i, al peu, espadanya sense mitjó! Quan el tingué davant va limitar-se a demanar-li que signés amb el seu nom damunt d'un paper.

El director no en sabia.

— ¿Com, usted no sabe escribir?

I el diplomàtic cabrer va respondre, amb tot l'aplom:

— Tengo dias!

Un duro fals

A l'Administració d'El Matí passen coses d'allò més notables. L'aparició d'un nou anunci, per exemple, és rebuda amb unes salves de satisfacció que gairebé corresponen a un Te Deum pagà. Però el més boic de tot és el que va passar l'altre dia.

Resulta que, tot de sobte, l'administrador d'El Matí es va posar a fer uns salts del tot impropis de la santedat de la casa.

— He fet passar un duro fals! he fet passar un duro fals! — s'exclamava fent uns grans crits.

Un empleat de l'Administració, no versat encara en els misteris de la casa, es va sorprendre que una aventura tan poc cristiana promogués aquells aldarulls de satisfacció.

— Però, escolti — va dir — aquest no és un diari catòlic?

— I està clar! — va dir l'administrador.

I aleshores, víctima d'un dubte torbador: — Escolti: que potser no ho és vostè de catòlic?

Una cosa és predicar...

Al tradicional sopar que tots els anys, abans de començar la temporada, l'empresari del Liceu senyor Mestres ofereix als periodistes, hi va assistir el crític teatral d'El Matí, Bru Romeu.

El xicot, ignorem per quins motius, va arribar tard. Els comensals ja s'havien menjat l'arròs i encetaven el segon plat. Ell, de primer antuvi, va sufocar-se, però va recobrar tot seguit la serenitat.

Algú va preguntar-li:

— Què us passa que arribeu a aquestes hores?

— I ell, sense immutar-se, va respondre:

— És que no volem que sigui dit que la representació d'El Matí ve per l'arròs.

Després, però, hom va poder constatar que no deixava ni el vernís dels plats.

El burlador valencià

Entre la nombrosa colònia estiuenca del Tibidabo, es compta la família de l'escriptor Josep Leonart, que als hiverns resideix a París. Recentment, en una de les tertúlies que s'organitzen a les colònies els diumenges a la tarda, la senyora Leonart parlava amb En Regàs dels inconvenients i avantatges de viure a la capital francesa.

— Però per a vostès, els joves, és molt millor viure allí. Es diverteixen molt més — deia la senyora.

— Sí, és clar — responia l'altre —. Els costums són diferents. Però no es pensi, si fa no fa...

— I ara, no digui això — insistia la senyora —. Miri, nosaltres coneixem un xicot que diu que les noies fins el van a cercar a l'hotel mateix.

— Ah, sí! Deu ser En Peruchó.

La senyora Leonart encara està meravellada ara de la rapidesa amb què ho va endevinar.

El Director i el gosset d'aigües

Ningú no es recordava de Màrius Mateo. Un dia ens el trobarem per la Rambla, com un turista més, amb un esplèndid vestit de quadros i uns retalls de diaris «americanos» dessota el braç... Resultava, fet i fet, que entre Ríu Janeiro i la Jamaica havia esdevingut un gran director d'orquestra.

Acaba de dirigir uns concerts amb un èxit que passarà a la història. La crítica ha estat unànime en l'apreciació. El públic ha quedat admirat. I sobretot ha cridat l'atenció de tothom aquella manera única de moure la batuta, sense aixecar els braços, amb una rigidesa d'autòmata i com si les espatlles fossin immobilitzades.

Un vel nostre de butaca ens deia:

— Aquest Mestre quan dirigeix l'orquestra adopta el mateix posat amb els braços com quan va per la Rambla passejant el seu gosset d'aigües.

Comparacions

Necessàriament hi ha d'haver entre Màrius Mateo i Pau Casals una gran amistat. Almenys així ho fa entendre la gran familiaritat amb què tracta En Mateo al seu company de professió.

Després del seu èxit ressonant i establiment «modestes» comparacions En Mateo exclamava:

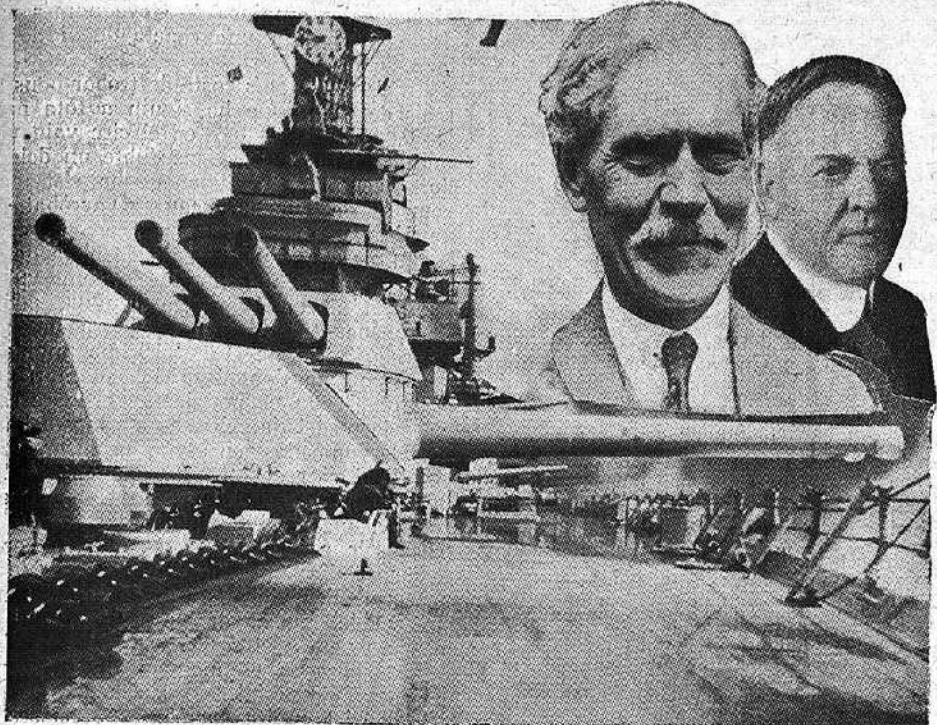
— Aquest Pau Casals és una cafetera russa. Li falta «nervion», soltura.

Quin «americano» aquest Mateo!

A Berga són uns vius

En Vinyes explicava l'altre dia que a Berga el capellà hagué de renyar paternalment els fidels perquè quan passava l'escola amb la safata de les ànimes li tiraven moltes peces de cèntims francesos, italians i d'altres que ara no són admeses.

— Però encara n'hi ha que fan pitjor — afegia el capellà —, i són aquells que amb tota la malícia deixen deu cèntims dolents i n'agafen cinc de bons.

El motiu de les entrevistes de la Casa Blanca. — A dalt: Mac Donald i Hoover

adversaris d'armes desiguals, però igualment temibles, la raó aconsella dues coses: en primer lloc pactar, i en segon terme igualar les armes, o trobar compensacions.

Això és el que han fet Anglaterra i els Estats Units. La Gran Bretanya és superior als Estats Units en forces navals, però la capacitat financera dels Estats Units, o sigui l'elasticitat del pressupost que pot ésser destinat a la construcció de vaixells de guerra, és gairebé il·limitada.

La Conferència de Washington de l'any 1922 només va limitar els vaixells de primera línia, anomenats de combat. El resultat de la Conferència fou establir la cèlebre proporció del 5-5-3-17, la classificació de tres ordres de potències, les que poden tenir 500.000 tones en vaixells de primera línia, o sigui Anglaterra i els Estats Units (cinc contra cinc), i la potència de segon ordre el Japó, el del 3, o sigui la que pot tenir 300.000 tones en vaixells de primera línia. Venen després, en proporcions iguals, França i Itàlia que no poden passar del 17, o sigui de 170.000 tones en vaixells de combat.

Faltava, però, limitar els vaixells de segona línia, i especialment els creuers, categoria en la qual Anglaterra és molt superior als Estats Units.

La Conferència de Washington va donar als Estats Units la paritat amb Anglaterra en vaixells de primera línia. Els Estats Units no es varen atrevir a demanar més, i Anglaterra va accedir pensant que la seva superioritat era encara aclaparadora en unitats de segona línia. Però ha arribat per a Anglaterra l'hora de pactar i ha pactat.

La història de les negociacions anglo-americanes que han decidit el viatge de primer ministre anglès, Mac Donald, a Washington, il·lustra admirablement aquesta qüestió.

Bon punt el Govern laborista va arribar al Poder, el seu president, Mac Donald, va emprendre personalment l'estudi del problema naval. En aquesta qüestió, el ministre d'Afers estrangers Henderson només ha fet el paper de secretari. L'adveniment del gabinet laborista va coincidir amb l'arribada a Londres de l'ambaixador nou dels Estats Units, el general Dawes. El primer ministre i l'ambaixador han treballat activament en la solució d'aquest trencaclosques. Al cap de tres mesos l'acord era un fet: Mac Donald empenia el viatge a Washington, un viatge triomfal, durant el qual havien d'ésser examinades i resoltes certes qüestions de detall.

Al marge d'aquest viatge es pot fer literatura lírica o consideracions de política realista, segons la inclinació de cadascú. Malauradament les exigències d'espai ens obliguen a renunciar a aquestes dues menes de comentaris i especialment a l'aspecte polític d'aquest viatge. Ens limitarem només a consignar que el camí de Washington hauria figurat en l'itinerari de qualsevol primer ministre britànic d'avui.

I com que tot estava previst, al cap d'unes quantes converses entre el president Hoover i el primer ministre anglès, el Govern de Londres enviava a les potències navals una nota convocant una Conferència. La nota comença dient que les dues potències han arribat a un acord provisional sobre els quatre punts següents:

1. Que les negociacions actuals són un resultat del Pacte Kellogg;
2. Que accepten la paritat per a tota classe d'unitats no prevista pel Tractat de Washington de 1922.

van a la paritat naval en totes les categories de vaixells, o sigui que els Estats Units podran augmentar la seva flota en creuers en un tonatge que alguns calculen en 30.000 tones i altres fan arribar a una xifra més elevada. I mentre s'anuncia aquest fet es fa l'avis que ha arribat l'hora de pensar en l'abolició dels submarins, l'arma terrible dels pobres.

Hem dit en començar que la història d'aquesta Conferència s'assembla molt a l'altra que va tenir lloc a Washington l'any 1922. Amb la mateixa brutalitat es varen anunciar propòsits semblants i es va obtenir la paritat naval en armaments de combat entre Anglaterra i els Estats Units, i mentre els Estats Units augmentaven la seva flota, oren limitades les pretensions del Japó i gairebé desarmades França i Itàlia. Es tracta de repetir el cop de 1922. S'hi avindran el Japó, França i Itàlia? El que protesti serà acusat de sabotar el desarmament. Ni temps se'ls dona per a examinar l'afer. El fracàs de la Conferència Tripartita de 1927, a Ginebra, motivat per la manca de preparació, sembla que no ha servit de res. Si fracassava la Conferència dels Cinc, no fóra estrany que les dues grans potències arribessin a un acord separat.

Després d'aquesta nota ha vingut una declaració conjunta de Hoover i Mac Donald. En aquest document es parla de resoldre les velles divergències entre els Estats Units i Anglaterra. Sembla que es fa al·lusió al problema de la llibertat dels mars. Mentre els Estats Units defensaven el dret de lliure comerç d'una tercera potència en cas de guerra entre altres dues potències, Anglaterra defensava el dret de bloqueig i per consegüent el dret d'embargar la mercaderia de tots els vaixells que es dirigissin a un país en guerra contra Anglaterra. La declaració de París, de 1856, i una altra declaració de Londres, de 1909, havien establert un codi de Dret marítim que la guerra ha trasbalsat. Els Estats Units varen declarar la guerra a Alemanya per a defensar la llibertat dels mars. Però aquest problema es complica ara amb el pacte de la S. D. N. que estableix sancions contra un Estat agressor, una de les quals podria ésser el bloqueig, i és natural que es parli, malgrat la resistència dels Estats Units, d'aplicar el mateix sistema a l'Estat que infringeixi el pacte Briand-Kellogg.

En resum, encara que la Conferència de Londres fracassi, si s'arriba a un acord entre Anglaterra i els Estats Units sobre la paritat naval, s'haurà donat un gran pas perquè s'haurà acabat amb una de les rivalitats que posaven més en perill la pau del món, i un cop igualades les armes de les dues potències més fortes és més possible parlar de reduir-les. Però la importància cabdal d'aquest acord és la d'inaugurar un nou període de la política internacional que decidirà principalment de la sort futura d'Anglaterra. Ara com ara, la Gran Bretanya, que és dol d'una crisi de prestigi en el Continent europeu, ha anat a pidolar la protecció d'Amèrica per un seguit de problemes polítics i econòmics que aniran sortint. I Nord-Amèrica li ha ofert una bona amistat a canvi de les seves concessions en l'armament naval, però no pas una aliança ni una entesa cordial a la manera europea. Els Estats Units segueixen la seva política sense cap esmena visible. L'avenir dirà si Anglaterra ha equivocat o no la ruta, però en tot cas n'hi ha per molt de temps perquè el poble anglès perdi la seva facultat prodigiosa de saber retrobar el camí.

Els mals excursionistes

(Dibuix inèdit de R. Opisso.)

Domènec Guansé, amb galena

Algú va dir:

— Com és que entremig de tots els oradors que han parlat des de la tribuna de can Llopes de la Llibreria Espanyola no hi havia En Domènec Guansé, home de la casa, director de *L'Esquella*, que s'ha acreditat des de *La Nau* com a anticlerical i avançat?

— És que tampoc se l'hauria sentit — li contestà un segon —. No el coneixes En Guansé?

— Home, només el coneix de llegir-lo.

— Així no m'estranya. Si el coneguessis no t'hauria vingut de nou. És un xicot menut, de poca presència. Quan enraona a penes se'l sent. Et fa l'efecte que l'escotes amb galena.

El Dia del Quadro

— Aquest hivern no vendreu ni una tela — deia un senyor de diners a un dels nostres pintors joves —. Els que els altres anys us compraven, enguany s'estimen més anar-se a gastar els diners a l'Exposició. Tindreu una mala anyada.

Això era la tarda del Dia del Llibre. El pintor es contemplava amb enveja les parades dels llibreters atapeïdes de compradors.

— Si — féu amb un aire de resignació —. No ens quedarà altre remei que organitzar el Dia del Quadro. A veure si així ens compren alguna cosa.

Els nostres elegants

L'actor Torrents, de Novetats, ha estat vist pel carrer amb un caputxo a un cantó de boca i un escuradent a l'altre. Això era havent dinat. En aquella hora segurament En Torrents se n'anava a l'assaig de Novetats.

Aquest escuradent explica el seu art, com hi ha un altre escuradent que explica els versos del poeta d'*El Mall*, Antoni Navarro.

També seria de desitjar — acabarem dient amb un estil digne del *Cicero* — que qui en tingui l'obligació procuri que els tramviaris, ara que van tan mudats, no roseguin tants escuradents. I sobretot que no facin servir l'escuradent per a evitar que s'evellin els llibres dels bitllets de tramvia que després vos i jo hem de pendre i conservar.

Comptes clars

El nostre amic Francesc Camps Margarit, especialista a fer els honors de la ciutat als forasters, ponderava l'altre dia a un insigne fill de Galícia, com el seu nom d'Antoni Seoane bé ho indica, les excel·lències de la nostra terra i la manera com s'hi arriba a treballar. Però el galleg va dir-li:

— Fem càlculs: 2 Quants dies té l'any?

— 365.

— Quantes hores treballa?

— 8 hores.

— Llavors la quantitat de dies que treballa — un dia tenint 24 — serà 365 : 3, oi?

— Exacte.

— O sigui, 121.

— Evident.

— Està bé. Quants diumenges té l'any?

— 53.

— Treiem, doncs, els 53 diumenges:

121 — 53 = 68. Ja tenim que són 68 dies; però les festes extraordinàries de cada any són 25. Hem de restar, per a ser exactes, 25 de 68: són 43.

— Realment, es veu que són 43.

— Ep! no aneu tan de pressa. Encara queden els dissabtes. Feu setmana anglesa.

Perdeu mig dia de treball. Hi ha 52 dissabtes; perdeu mig dia; representen 26 dies que heu de restar encara dels 43 que heu dit. Queden 17 dies.

— Ja és estrany, ja.

— Poseu 15 dies de vacances; treballa dos dies i si compteu l'1 de Maig i la Festa de la Raça, 2 — 2 = 0, resulta que no treballa mai.

— En efecte, va haver de convenir En Camps davant la força de les matemàtiques.

Amb motiu d'això, MIRADOR ofereix un premi de 0,25 cèntims a tots i tothom que demostrin que treballen un dia o altre, a Barcelona.

Un setmanari angelical

Algú deia que *La Campana de Gràcia* era un setmanari anticlerical.

— *La Campana*, un setmanari anticlerical? — contestà En Bellmunt —. I ca! És l'únic setmanari català fet per angels autèntics. Apunteu: Angel Pestanya, director.

Angel Samblancat, redactor en cap, i Angel Escó, compaginador. Encara voleu una cosa més angelical?

El bell catalanesc

Els actors que componen la companyia d'Elena Jordi no en tenen prou amb infestar el seu llenguatge amb una pluja de *buenos, pues, desde luego*, etc., com és un mal gairebé general dels nostres comedians. Ells van molt més lluny: diuen *Palacio, aparato* i altres coses per l'estil.

Però val a dir que el rècord el va batre l'altre dia l'actor senyor Guitart, en una escena que representava la celebració d'un matrimoni i en la qual ell feia d'alcalde.

— Ara — deia l'home — us vaig a llegir els deures i els *debers* del matrimoni.

Dia 10 a la Societat d'Autors

Quan un crític d'aquells que en diuen aguts vol ofendre una mica a un autor, li diu en lletres de motllo que tal o tal altra obra l'ha feta pensar més en el dia 10 que no pas amb l'Art... Els crítics, per un regul, hi estan molt afectats per això de l'Art i, generalment, creuen que el principal enemic d'aquesta formosa paraula és el terrible dia 10. Quan pensen això, naturalment, els crítics s'equivoquen, però no hi fa res. Un crític que no s'equivoqui serveix per tan poca cosa que ni per a crític és bo.

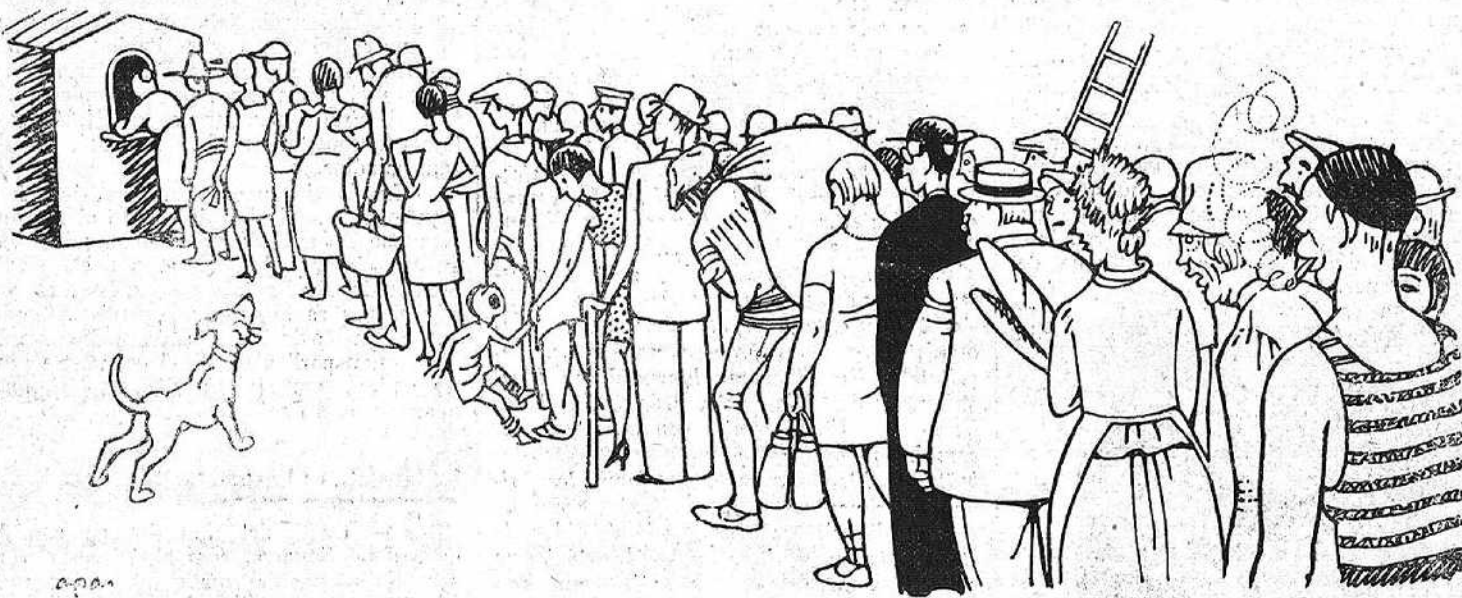
I, tornant al que dèiem: resulta que el dia 10 és el dia que els autors cobren. Més ben dit: és el primer dia que se'ls comença a pagar les liquidacions pendents. Si l'autor, a més a més del geni particular que correspon a una ocupació tan arriscada, té allò que en diem una poma per la set o un pam de terra on caure mort, llavors espera

tipus més extraordinari i inesperat, tothom, tothom és autor. Arriba a tenir la impressió que resten molt pocs habitants de Barcelona que en un moment o altre de la seva vida no hagin escrit, si més no, la lletra d'un cuplet o no hagin posat música allà on sigui. Tota aquesta gent van a cobrar, formen part de la cua. Els homes, en general, van vestits de negre i porten una barba de tres dies; el flirteig amb la glòria es veu que no els prova gaire. Hi ha, també, moltes dones, esposes o vídues d'autors, sobretot vídues. Es veu que la vida de l'autor espanyol (sucursal de Barcelona) no allarga gaire; que té el temps just de participar al naixement de tres o quatre criatures, les quals en la seva edat més tendra ja tenen cara d'autor i, per tant, no desdiiuen gens del panorama que el dia 10 ofereix el corredor de les oficines de la Societat.

de qüestions econòmiques. Sóc de molt bona fe... A mi doneu-me l'Art! De manera que pagueu-me cinquanta representacions per endavant i no en parlem més. Ja veieu si sóc de bon acontentar-me...

El dia 10 a la Societat d'Autors té, si més no, des del punt de vista de l'estadística, un encís especial. Allà hi trobeu, reduït d'una manera palpable, en números i pesetes, tot allò que la gent s'escarrassa tant a discutir, a afirmar o negar, sigui des dels diaris o en les terrasses dels cafès. És a dir: el talent dels autors.

Quan el caixer diu: — Vostè, senyor Tal, la liquidació li importa tantes pessetes — exerceix, sense pensar-s'ho, la constatació crítica més clara, més brillant i més eficaç. Així, almenys, ho

a cobrar el dia 11, el 12 i fins a vegades el 13... Desgraciadament, però, l'autor no es pot permetre gaires filigranes d'aquest ordre. És més: si alguna vegada es decideix a alterar el calendari administratiu de la seva Societat no és pas per anar a cobrar més tard del dia 10, sinó precisament per fer tot el contrari. Són a grapat els autors que han després més enginy en arrencar un avançament del caixer de la S. d'A. que no pas en resoldre un tercer acte o fer marxar d'una manera passadora el *ritornello* d'un cuplet picant.

Amb el qual demostren que, al cap i a la fi, el talent bé els serveix per alguna cosa.

Si a l'home del carrer li parieu d'autors, us dirà:

— Ah, sí! Ja sé de què va... Shakespeare, Ibsen, Ignasi Iglesias...

Naturalment que aquest home del carrer serà un ciutadà selecte, però, pam ençà pam enllà, tothom cultiva una mateixa idea, brillant i prestigiosa, dels homes públics en general i dels autors en particular. I, fet i fet, més val que les coses vagin així. Si l'home del carrer no tingués les facultats admiratives tan desenrotllades no hi hauria espectacle possible, sigui tarifat, sigui gratuït.

Amb tot això volem dir que és preferible que la gent ignori el que passa el dia 10 de cada mes en el principal de la casa núm. 99 de la Rambla de Catalunya. En aquest número 99, el lector, sempre tan sagaç, ja hi haurà endevinat l'estatge de les oficines de la *Sociedad de Autores Españoles*, sucursal de Barcelona. El que no haurà endevinat és la qualitat de l'espectacle que es desenrotlla en aquell escenari.

Creieu-me: val la pena d'arribar-se cada dia 10 al pis de la S. d'A., encara que sigui corrent el risc que us prenguin per un autor de *pequeño derecho*.

Per començar, hi ha un corredor. A una banda, el despatx del senyor Molit, que és el que administra les resultants del talent dels autors espanyols (sucursal de Barcelona). A l'altra banda hi ha les guixetes: la de petit dret i la de gran dret. El local té la inconfortabilitat que correspon al seu aire oficial. Poca llum, pols, burilles, gent trista i mal humorada... Hom remarca de seguida que els autors espanyols (sucursal de Barcelona) celebren el dia de cobrament escupint a terra amb un entusiasme digne de millor causa.

Hi ha una cua llarguíssima. Les oficines obren a les deu i, una hora abans, ja hi ha un grapat de dotzenes d'autors que s'esperen. El conjunt és d'un abigarrament insuportable. Per més que us ho haguessin jurat, mai no hauríeu cregut que l'autor espanyol, encara que sigui de la sucursal de Barcelona, formés part d'una fauna tant rica en diversitat i en matissos. Però les sorpreses no s'acaben aquí: 2 qui s'hauria pensat mai que d'autors n'hi haguessin tants, i tants, i tants...?

Perquè resulta que n'hi ha molts, molts, encara més. Des del senyor més respectable, que porta barba i que podria passar ben bé per un notari o encara cosa millor, fins al

Així com els homes van sense afaitar, les dones, per mica que puguin, estan un xic ombrassades. Això les priva d'arrepentir-se a la guixeta amb un cert abandon, però en canvi no els impedeix de reclamar am un envejable vigor els drets del cuplet *Te maté porque eras mía* que sembla que s'han extraviat a través de la complicada administració dels representants rurals...

Per més que insistim sobre el pintoresc dels que formen la cua, el lector no se n'arribarà a fer una idea aproximada. Hi ha uns vellets tronats, que porten sabates de simolsa i que semblen un *recuerdo* de *mi larga vida* d'En Conrad Roure; hi ha una gent d'edat indefinible, que porten ulleres i parlen de coses transcendents i que van a cobrar els drets d'un monòleg pornogràfic que es va recitar en un cafè de *camareres* d'un poble de la província de Lleida, el dia de la festa major; hi ha tots els músics de Barcelona, perquè es veu que això de tocar un instrument qualsevol i arribar de seguida la musa inspiradora és tot u; hi ha el traductor d'un melodrama d'un autor belga que es va morir de fàstic, melodrama que s'ha representat darrerament en una societat recreativa de La Cènia; hi ha l'autor de teatre català que ve a cobrar les seves úniques representacions del seu drama estrenat darrerament amb èxit enorme; hi ha el flequer de la cantonada que porta un val de l'autor per incautar-se dels drets de tal obra, a compte del pa avançat durant tres mesos; hi ha el pobre que s'ha posat a la cua perquè s'ha pensat que era el dia en què aquella casa feien caritat; hi ha l'autor important que s'emporta més pessetes ell tot sol que setanta dels altres plegats; hi ha...

Sembla que, un dia, En Manuel Fontdevila es va presentar a les oficines de la Societat d'Autors, de Madrid, i es va acostar a la guixeta amb un aire molt resolt.

— Vengo a cobrar los derechos de *«Les joies de la Rosera»* — va dir.

— *«Les joies de la Rosera»* — va fer l'empleat —. Però ¿qué es esto?

— Soy Federico Soler y si no me pagan ustedes estos derechos armo un escándalo de Dios es Cristo.

La història diu que hom va pagar a Manuel Fontdevila una certa quantitat. I, encara que el més probable és que la anècdota sigui falsa, el fet que una versió semblant s'hagi pogut produir és per si sol ben significatiu. Sembla que un home ben disposat pot arribar a fer-se pagar els drets del *Hamlet*. Això sembla significar que la propietat intel·lectual està mal defensada, però podem assegurar que la suposició és falsa.

El que passa, de vegades, és que el que cobra els drets no és pas ben bé l'autor de l'obra. Però que els drets els cobra sempre algú, això és indubtable. Al cap i a la fi, és l'únic que interessa.

Aquestes petites confusions administratives es comprenen de seguida si hom té en compte que, qui més qui menys, tots els autors són una mica artistes, i els artistes, ja se sap, no toquen mai de peus a terra. Bé prou que ho deia un famosíssim autor català, avui mort, quan li parlaven de combinacions o contractes abans de l'estrena d'una obra seva.

— Jo, pobre de mi — s'exclamava el bon home —, no hi entenc res en aquesta mena

interpretar una sèrie d'autors. Agafen la fulla, i consideren:

— Aquesta obra, amb tant d'emoció i tant d'humorisme, em dona tant... Això no marxa pas prou bé... En la pròxima apretarem una mica més el realisme...

Ja poden anar cantant els crítics. No hi ha res tan convincent com un paper d'aquests que donen a la Societat d'Autors, tan plens de números i de malícia. Per a segons qui, aquelles xifres, tan fredes, tan concretes, són l'únic comentari que realment té algun sentit.

I aneu a saber si els que pensen així no estaran carregats de raó!

JOSEP MARIA PLANES

Precipicis artificials

Sembla que dos óssos de la col·lecció zoològica del Parc s'han estibat en un dels precipicis que hom acaba de construir dintre del seu compartiment.

El pitjor del cas és que el precipici era artificial, la qual cosa no ha estat obstacle perquè els óssos es fessin de debò, d'una manera absolutament natural. Això vol dir, entre altres coses, que els progressos de la humanitat en el sentit de la falsificació de les coses més absurdes, avancen, per dir-ho en estil de gasetilla encomiàstica, a passos de gegant. No ens ha quedat més remei que habitar-nos a la falsificació de cigrons, cafè, perles, pells, prestigis i monedes, i per això ens resignem a acceptar totes les novetats dintre del ram. De totes maneres, cal tenir en compte que aquests óssos han estat víctimes d'un engany imperdonable. És clar que si en lloc d'ésser animals probablement salvatges, provinents d'una regió més o menys glacial o muntanyenca, fossin ciutadans d'Europa i paguessin contribució, ja sabrien a què atendre's respecte el perfeccionament a què hem arribat en l'adulteració de les coses. No ignorarien, per exemple, que un precipici artificial és tan o més perillós que un precipici natural.

Però els óssos del Parc, amb aquell aire de babaus que tenen, no devien parar gaire esment a la nova decoració del recinte.

— A la millor — devien pensar — això és un truc escenogràfic de l'Alarma...

En el botiquí d'urgència del Parc de la Ciutadella hem tingut ocasió de parlar amb un dels óssos ferits. És fill de Berna, criat a Hamburg, i emparentat amb el bo i millor de l'aristocràcia zoològica internacional.

— I doncs, què ha estat això?

— Sí, mireu: que ens han gastat una broma una mica pesada. Veureu, al parc, hi som o no hi som per a fer comèdia?

— Aquesta pregunta...

— Deixeu-vos de coses. Ens hi tenen per a fer comèdia. Ja tenim la nostra educació i, mal ens està el dir-ho, però ens sabem fer càrrec de les coses... De tant en tant, quan hi ha molt públic davant de la gàbia, fem veure que ens enrabiem, que som ferotges de debò, i si es tractés de qualsevol festival extraordinari, a benefici d'alguna associació de periodistes, fins ens brindàrem graciosament a menjar-nos una criatura viva. És a dir que per la nostra part complim al peu de la lletra les nostres obligacions zoológico-municipals.

— On voleu anar a parar amb tot això?

— Em refereixo a la manera com ens han decorat les gàbies. Ja ens fem càrrec que una mica de realisme ben administrat era necessari per tal de no defraudar al públic. Però d'això a posar-nos hi precipicis de debò...! Ja podedu comprendre que si nosaltres estiguéssim per la vida heroica i aventurera no ens hauríem dedicat a la feina que fem. El nostre mal no vol soroll. Tranquil·lit i bons aliments, veli aquí. A qui se li acut de construir-nos un precipici artificial? Que ens tenem de pensar! Està clar; nosaltres ens passejarem tot fent el maco, refiats que anava de broma, i ja ens teniu perles enlaire... Jo havia sentit parlar de paradisos artificials, però no de precipicis.

— El que em sap més greu — va concloure el nostre ós — és que a la gàbia dels lleons s'hi fan cada panxo de riure...

CODORNIU

L'APERITIU

Animals de luxe. — La paraula luxe és una de les que s'apliquen d'una manera més gratuïta, i el luxe a tot arreu del món és car. Hi ha, per exemple, uns cigars havans que en diuen «Cifuentes de luxe» i són exactament iguals que els altres. El luxe hi existeix a les caixes, que són vulgaríssimes, i no són de luxe com aquelles que venen a les funeràries per col·locar-hi certs cadàvers privilegiats.

El luxe, encara que els nous rics creguin el contrari, no s'aconsegueix a força de maquillatge ni de bitllets de banc. Hi ha senyorettes que semblen animals de luxe i no més ho semblen, hi ha soldats anglesos que són perfectes animals de luxe, hi ha senadors vitalicis que només són animals vulgars.

El luxe és una condició biològica; per exemple, veieu dos abrics de pell d'un aspecte molt semblant i d'un preu exacte, i un és de luxe i l'altre no ho és. Per què? Misteri! Si jo sabés el perquè seria una persona relativament important.

El luxe és la cosa més oposada a l'aristocràcia, però de vegades té una intenció molt més profunda. El país més antiaristocràtic és U. S. A., i és potser el país que produeix els animals de luxe més saturats. Les noies americanes en són una prova; les cames de les noies americanes són sens dubte els objectes més de luxe que es cotitzen al mercat del món. Avui les cames tenen un valor enorme; ha passat l'època de la *belle poitrine*, que és una època explotada pels impressionistes i pels senyors amb bigoti, ulls de poll i sabates punxegudes. És per això que les *«majas»* de Goya només agraden com a agrada una copeta de vi de Málaga.

En el nostre país costa de trobar bons animals de luxe, que ho siguin a tota prova. No fa gaires dies que en el circ vaig veure una acrobata que és sens dubte un dels millors exemplars de luxe que he vist mai, i com és de suposar, aquesta acrobata era americana.

Es tractava d'un número de pista de fusta i de patins; una parella de noms vulgars que, traduïts a la nostra llengua, podrien dir-se Joanet i Marieta. Ell era un home correcte, antipàtic i bestial, amb un bigotet gris com una dentadura de cap marí. Ella era tot el que es pot demanar de roses de color de rosa i de pebre, una criatura llarga, flexible, amb la pell sense una tara, amb els ulls i el somriure sense una tara... El partener l'agafava d'un peu, la feia girar voltant a una velocitat infame, es pot dir que la cargolava i la feia petar a terra com si fos una tralla. Aquesta xicota en mig de tots els exercicis violents, d'una inhumanitat condonable, no es descomponia ni un instant, no perdia el somriure ni el rosa de la pell, els braços es mantien en un punt d'excitació imperial.

Hem vist moltes acrobates precioses, en el moment de sortir a la pista, abans que la suor les perjudiqui i l'esforç les ofengui; però després un cop fent el treball, o en els pinyols més cargolats de l'exercici, la bellesa i la gràcia resten tacades de dolor i de cansament, hi ha un panteix infamant, un entusiasme d'aventura perillosa.

Res d'això en la criatura meravellosa dels patins i les giravoltes. Ni una ombra de cansament a la pell, ni a les puntes de la falldilleta curtíssima, unes puntes com una escarola blanca damunt d'unes cuixes suaus com una *«crème d'homard»*. I això passava perquè aquesta noia acrobata era «tan de luxe», tan ben fabricada i alimentada, que resistia totes les brutalitats físiques. L'haurien pogut cremar, l'haurien pogut clavar en una creu, i els seus ulls continuarien sent dos safirs líquids inapreciables.

Aquest exemple de l'acrobata serveix per distingir el luxe de debò del luxe fals. És per això que moltes noies que aparentment són animals de luxe, s'haurien de veure en una prova de violència o de ferocitat en qualsevol pista de circ, i aleshores ens convenceríem que són pell falsificada.

El mateix que passa amb les noies passa amb els gossos. Jo coneixia un carboner que tenia un gos exemplar. Aquest gos anava mal esquilat i brut, ningú no en feia cas, però el carboner deia que era un gos de luxe i dels millors, i tenia tota la raó. La qualitat dels gossos no és precisament en el pel·l, ni en la forma d'esclafar o estirar les parts del cos, segons la moda que imposen els fabricants de gossos. Això és epidermic; el luxe d'un gos s'endevina en els ulls, i en la manera d'expressar-se la bèstia. El gos del carboner altitud, tenia aquesta pompa, aquesta poca-solta, aquesta meravellosa satisfacció física que tenen les cames d'algunes «girls» americanes.

La seva història era la següent: Com certs prínceps de les novelles roses havia estat robat per un gitano que l'havia venut a un fabricant d'elàstics, i aquest fabricant l'havia regalat a una senyora austríaca, absolutament imbecil, que no tenia altra gràcia fora de la de ser un animal de luxe positiu, una dona físicament aclaparadora com un lleó de parc zoològic acostumat a ració triple. El gos es va fer a les maneres de la dama, i va resultar el gos més important d'aquella època, però un dia la mestressa va morir aixafada per un auto i el gos va anar perdut fins que el va recollir el carboner.

Es va passar del bany diari, de la manicura i de la visita del dentista, però continuava menjant amb una fam de príncep; continuava sent un gran animal de luxe, com les duquesses russes que beuen aiguardent en la taverna de qualsevol port asiàtic.

JOSEP MARIA DE SAGRRA

PASTILLAS MORELLO

Eucaliptol, Savia de Pino y Bálsamo de Told
Combate: TOS, CATARROS, BRONQUITIS, ASMA, etc.
No contienen ningún narcótico
Recetadas por eminencias médicas durante más de 50 años

"La Montserratina"

COQUES

Panets de pinya o de Santa Cecília

Aquesta Casa elabora pocs articles, però bons i en abundància

Comtal, 15 - Telèf. 13583

RAMON BES & C.^a

Maquinària, Tipus, Filetatge de bronze, Tintes i utilitatge per les Arts Gràfiques

Aguliers, 1, i Via Laietana, 4. BARCELONA

Telèfon 15524 - Apartat 896
Direcció telefònica: DANIBES

La selva junt a la biblioteca

Són agradables els matins a l'Ateneu. Les portes, les finestres, estan obertes de bat a bat. L'aire és viu i olorós; encara no hi ha fumadors a les sales. La dependència va i ve pels salons de la casa—amb el pas elàstic de llurs sabatilles de sarga negra—amb les llargues bluses els dona un autèntic aire clerical—netejan, ordenen les coses. Extenen per les allargades taules del saló de premsa la pluralitat dels seus fermats els periòdics locals, amb els seus plecs intactes, olent a tinta fresca encara, a matinada; més tard arri-

I jutjant sens dubte insuficient el cridar per a demostrar el seu entusiasme, trepitgen, peguen punyades a les portes, a les taules, truquen vidres, xiulen imitant el vent i les besties dels boscos. Fa irrupte l'home de la selva, més rude i primitiu que el que pintava Gauguin en una època en què el criollisme purament literari havia donat lloc, com en començar del XIX amb Bernardin de Saint-Pierre, a delicioses pàgines de Francis Jammes i altres per als quals les remotes illes de Borbon i de la Martinica tenien un atractiu singular i tor-

baran els periòdics de Madrid, de províncies i de l'estranger. Però és fàcil que trobeu ja algun ateneista a qui li agraden, com a vós, les primeres hores del matí i desplegar els periòdics amb aire de descobridor d'inèdits horitzons, de panorames, de paisatges desconeguts. Quines coses hauran corregut a l'amplitud del món durant les hores que un ha dormit?—es pregunta el matiner lector de periòdics.

Però on és particularment gràt el matí, ja dins de l'Ateneu, és dalt, a la biblioteca. També allí estan obertes les finestres. A sobre d'elles pugen llargues cortines que oculten els troncs de les palmeres i de la magnòlia, i la font i les plantes del jardí, i els sillons de vimet que hi ha allí simbolitzant amb la vela llistada de blanc i blau que es posa a la tarda el ple estiu; de vegades l'aire infla les cortines i per sota d'elles es veu un tros verdejant del jardí mentre les ombres de les caigudes rames i dels troncs immòbils que es retallen sobre la tela traspasada de sol, s'allarguen i es contrauen, es mouen; a més a més, cada vegada que les cortines oegen, entra i surt per les silencioses sales una daurada claredat que arrenca vives resplendors als cúbics tinters de cristall, als vidres dels alts armaris, i a les pantalles verdes de les làmpares i a les taules i als sillons polits, móbils, per l'ús i per la neteja.

Dóna gust aleshores posar-se a estudiar o a escriure. No us arriben les remors del carrer ni tan sols les del veïnat. Un no pensa que viu en una gran urbs sorollosa i si ho pensa es fa la il·lusió que el vell palau de Parellada que ocupa des de l'any 6 l'Ateneu no és junt a les Rambles, sinó a una plaça com la del Rei, per exemple, al costat del convent de les Clarisses amb finestres de verdes gelosies, o de la torre alçada pel rei Martí, mirant pr un finestral damunt del qual gallardeja la creu de Sant Jordi, la font, les acàcies, la columna romana de la plaça; o bé el Parc, junt a una avinguda de til·lers amb plantius de graciosa geometria, o en qualsevol altre lloc replegat on el que llegeix pot pendre aquella noble actitud de qui parlava Fauguet, la qual rebutja tot gest, tot acció, precipitat, i el fullejar nerviós dels llibres quan se'ls llegeix.

Mes hi ha una hora en què la vida intel·lectual és punt menys que impossible a l'Ateneu. Tota la gustosa quietud del matí i de la plena nit, quan sobre els llibres o la pila de quartells cremen les llums, desapareix de sobte. S'ou primer un piano. Toquen unes mans desconegudes un vals antic, lent. Després del piano s'espargeixen les notes d'una densa criolla, d'una dansa d'avui. El piano—anava a dir i el piano toca malament—, el pianista toca molt malament, d'una manera insensata; mes això deu ésser un mèrit més, perquè de cop i volta un gran nombre de veus es posen acompanyar la música o el que sigui allò.

Jaume I, 11 — Telèfon 11655

VIATGES MARSANS, S. A.

Rambla Canaletes, 2 i 4 - BARCELONA

EXCURSIONS PER MEDI D'AUTOCARS LUXOSOS I CÒMODES

a Ribes, Puigcerdà, La Cerdanya, Font-Romeu, Vall de l'Aude, Foix, Tarbes, Lourdes, Bagnères de Luchon, Vall d'Aran i instal·lacions de La Canadiense a la província de Lleida

Deliciós viatge d'estiu - Bellíssims panorames pirenaics - 7 dies de viatge

Preu: 350 pessetes (incluïts els hotels)

La moral nova del Congrés de Londres

Interessa—si dèiem que des del punt de vista informatiu, quedarien curts—tenir coneixement de les tasques realitzades pel III Congrés Internacional de la Reforma de l'Educació sexual celebrat a Londres el passat setembre, sota l'organització de la Lliga mundial per a la reforma sexual.

El problema de la necessitat de la reforma de l'Educació sexual fou començat a tractar en el I Congrés, reunit l'any 1921 a Berlín.

La Lliga té per objecte ocupar-se dels problemes sexuals des d'un punt de vista científic. Es proposa "contribuir a fer que la qüestió sexual no sigui més una qüestió "tabu" per excel·lència, sinó que sigui sotmesa, sota tots els aspectes, a la discussió científica i pública". "Els remeis als mals que es deriven de la qüestió sexual, als abusos, a les perversions, a les malalties—diu la Lliga—, no poden trobar-se sinó en una instrucció ben difosa, en la llibertat i el coneixement."

En la majoria dels països—s'ha dit a Londres—regna a propòsit dels problemes sexuals i del matrimoni, una hipocresia refinada al costat d'una inconsciència inòcua. Per una banda l'Estat protegeix la vida naixent, i per altra banda exposa la vida adulta, inconscientment, a la més gran de les misèries. Per una banda està prohibit de destruir un fetus, i per altra banda s'assassinan milions de vides humanes santes quan els interessos de l'Estat ho exigeixen. Per una banda l'Estat exigeix que una mare il·legítima doni al món el seu infant, i per altra banda deixa l'infant il·legítim sense cap dret. Pitjor encara: en molts països, una mare funcionari és despatxada de l'Oficina si està embarassada sense ésser casada, és a dir, la vida que en diuen sagrada de l'infant, és llançada, amb la de la seva mare, a la misèria certa. L'Estat prohibeix al metge d'interrompre sense perill per a la vida i la salut de la mare i sempre comptant amb la voluntat d'aquesta, una gestació, però altrament permet que milers de dones vagin a parar a les mans dels xarlatans i de les curanderes que provoquen els avortaments.

Les estadístiques han establert que en l'any 1928 hi ha hagut a Alemanya més d'un milió de avortaments. A Dinamarca l'avortament està castigat amb les penes més severes tant per a les que avorten com per als que les fan avortar; això vol dir que a Dinamarca l'avortament és una epidèmia nacional. A Suècia l'Estat prohibeix l'avortament també amb severitat, però les organitzacions obreres han pres l'afèr pel seu compte i vetllen per la instrucció sexual privada.

El Congrés de Londres ha rebut una comunicació de Victor Marguerite demanant que l'ensenyament de les qüestions sexuals formi part oficialment de l'ensenyament de les ciències naturals. En aquesta comunicació diu que l'actitud de l'Estat davant d'aquest problema està naturalment justificada, "per la necessitat d'aquest Moloch que s'anomena Imperi, Reialme o República, de tenir homes per a les seves casernes i les seves fàbriques, per a, en cas de guerra, poder posar els d'aquestes al servei d'aquelles". Victor Marguerite diu encara que, per totes aquestes raons, una xifra massa gran de població no condueix solament a l'afebliment de la raça i a l'empobriment del poble, sinó que produeix a fi de comptes, aquests "atacs d'apoplexia amb la sangria consegüent, com ho hem vist l'any 1914".

El seu report féu sensació, com la féu la intervenció del professor també berlinès Félix Halle. "Les lleis sobre el matrimoni—digué aquest—estan tallades amb el patró de les classes dominants i que posseeixen. L'Estat no té la menor intenció de preocupar-se dels altres instints dels homes. Però l'instint sexual és un punt en el qual pot fer-se i enclerlar els homes millor que en cap altre. Un infant concebut al marge del matrimoni, és il·legítim. Les relacions sexuals al marge del matrimoni són condemnades i en certs països punibles. L'absència del divorci en els països catòlics, la constitució artificial—diu el professor Félix Halle—d'un pecat, tota aquesta manera de flairar en els dormitoris, constitueixen mitjans autoritaris que alternativament l'Estat i l'Església utilitzen per agafar els homes per les seves flagues a l'objecte de subjugar-los pel remordiment de consciència o per una inseguretat interior. La mateixa petidesa d'esperit, la mateixa hipocresia—continua Halle—regna en les qüestions de crítica, entre els censors autoritzats, en les obres literàries, en les arts, en el teatre, en el cinema."

La conclusió general del Congrés de Londres és que una actitud més raonable i més clara enfront dels problemes sexuals no s'obindrà si no és enfocant-los amb franquesa i deixant de banda tota hipocresia. Aquesta franquesa ha de manifestar-se en primer lloc en l'Educació, en forma que l'infant sigui acostumat al caràcter natural de tota aquesta matèria i aprengui a no sentir-ne parlar donant-se'n vergonya com si es tractés d'una feblesa, fins a l'extrem d'avui en què considera un instint natural com un pecat. Només per la claredat es despertarà en els infants la consciència de la responsabilitat, i aleshores seran superflues les traves i les lleis presents, de les quals només tenen necessitat les persones febles i irresponsables.

Aquesta és la moralitat nova en les qüestions sexuals que deriva del Congrés de Londres. Als que coneixen a fons el problema, als que l'han estudiat i n'han analitzat el dany que a la societat actual pervé de la fórmula present gairebé universalment adoptada i el dany que pot pervenir de l'adopció de la nova moral que es proposa, problema igualment greu, toca dir-hi la seva, serenament, sense partit pres. El tema és prou interessant per a desvetllar la polèmica. Cal però demanar altesa de mires i sang freda. Aquells que de primer antuvi esquincen llurs vestidures en intervenir a l'anàlisi, no seran en aquest cas gent prou apta per a la discussió, i llur vot, en tema tan excepcional i interessant per a l'esdevenidor de la humanitat, no haurà pas d'ésser tingut en compte.

J. V.

MIRADOR PARISENC

Notes de la "rentree"

París ja està de tornada. És clar que París no s'ha mogut de lloc, ben amarrat, al llarg del Sena, a la torre Eiffel i a les torres de Notre-Dame. Però la gent de París, fins la gent que no s'ha mogut del seu barri, es consideren en plena "rentree" i es fan la il·lusió que han pres banys de mar. Troben un París nou, rentat per les primeres pluges de la tardor, embolcallat amb les primeres boires de la temporada, d'una finor i una delicadesa màgiques.

Sembla com si París hagués tornat en auto i que, no cabent tots els cotxes en els bulevards i les avingudes de la ciutat, els haguessin portat al Grand Palais. Es

— Ben mirat, els homes són com els autos... el que surt car són les consumacions. (L'Œuvre.)

el moment del Saló de l'Automòbil. I com que el Grand Palais també resulta petit, els autos del Saló envaeixen els Camps Elisis. Es parla de sis cilindres i de vuit cilindres amb una gran naturalitat, com si la gent no haguessin fet altra cosa tota la vida. Som, decididament, a l'època del xofre i el desgraciat que no té un volant a les mans fa un paper grotesc i ridícul, com diu el nostre distingit amic Snowden. Al Saló de l'Automòbil lluiten el xofre amb cotxe americà i el xofre amb cotxe francès. Sembla que el cotxe americà és més personal, té més estil, obeeix millor al xofre. Però el cotxe francès no consumeix tanta benzina, i aquest detall té una importància considerable en un país de petit estalvi com aquest. Els més il·lustrats professors d'Economia creuen que l'auto està matant l'estalvi. La gent de més sòlides virtuts burgeses que abans compraven valors de l'Estat, rendes de pare de família, i una caseta a les vores del Sena, avui es compren quatre rodes, un motor i dos seients i es llancen a devorar quilòmetres per la carretera. Ara bé, com que volen fer-se la il·lusió que encara estalvien, se'ls ha de dir, almenys, que estalvien benzina.

La "rentree" teatral ha donat al públic de París, fins ara, dues "grandes machines". L'una, *L'últim tsar*, posada en vers pacífista per Maurice Rostand al teatre de la Porta Saint-Martin. L'altra, les *Històries de França*, retallades d'un manual escolar per Sacha Guity, en el nou teatre Pigalle.

Maurice Rostand ens presenta la família de Nicolau II com si fos una família burgesa. La quitxalla i la mamà s'empequen facies a fer al papà que se'n va a la feina, és a dir, al Consell de Ministres on es declararà la guerra. Apareix Rasputin, hi ha un mestre francès enamorat de

la gran duquesa Olga i que dona a l'hemo-fílic tsarevitz una lliçó impressionant d'història sobre la Revolució francesa, triomfen els bolxevistes i, finalment, quan tota la família imperial va a morir, es presenta Lenin i sosté un diàleg espantós amb el tsar. Només cal demanar. Rostand, que és poeta i estima la humanitat, tracta en aquest diàleg de fer que Lenin i el tsar s'entenguin—la vella Rússia i la nova—, però, a mida que els fa parlar, comprèn que és impossible. De totes maneres, aquesta obra, de tan perfecta inexactitud històrica, conté una certa veritat humana.

Històries de França és un Museu Grévin parlant, amb tots els reis, sants, guerrers, emperadors, etc., que són l'orgull del bon patriota francès, col·locats teatralment per Sacha Guity en actituds molt elegants. L'obra acaba amb una visita que Clemenceau fa el dia de l'armistici al seu amic Claude Monet per dar-li la bona notícia. Tot té un to d'auca perfecte i inconfusible. El millor de l'obra és el teatre on es representa, aquest teatre fet construir a la rue Pigalle per Henri de Rothschild, el dramaturg milionari, més milionari que dramaturg. És un teatre magnífic, modern, posseeix un escenari amb la maquinària més perfecta coneguda fins el dia, i on poden representar-se temporals, naufragis, topades de trens, etc., amb tota propietat. Hi ha aparells per fer trons i llamps, vent de veres, per a tota mena de mutacions i catàstrofes. Al senyor de Rothschild només li falta un aparell per fer bones comèdies.

I els polítics també es preparen per a la "rentree". Dintre pocs dies es celebrarà el Congrés radical de Reims, on s'ha de discutir l'acció immediata del partit, invitat, d'una banda, per Tardieu a una concentració governamental amb els altres partits republicans: i, d'altra banda, pels socialistes a continuar en una oposició purificadora. La idea de la concentració troba pocs adeptes en el partit radical. La de l'oposició tampoc troba gaires partidaris. Resta una altra possibilitat: la de fer decantar cap a l'es-

M. André Tardieu.

guerra l'actual majoria governamental, eliminant-ne els elements de dreta, i oferir a Briand, quan es presenti davant la Cambra per donar compte dels resultats de la Conferència de La Haia, una majoria de centre i radicals. D'això es va a discutir a Reims.

No cal dir que la "rentree" es farà amb Briand i no pas amb Poincaré, qui creia que li bastaria un trimestre de descans per tornar a ocupar el poder. Els metges ho han disposat d'altra manera i el senyor Poincaré encara espera que li assenyalin la data de la segona operació. Els cirurgians semblen estar d'acord amb Tardieu, o l'Optimisme, que espera la seva hora.

C. R.

París, octubre.

Les primeres reformes d'El Matí

Jove i imprudent, *El Matí* va fer córrer que aviat desapareixeria un diari il·lustrat barceloní. Aquest diari al cap d'unes quantes setmanes ha dit que circulava el rumor que aviat desapareixeria un diari catòlic, català, matinal.

El Matí ha contestat enfurismat com si haguessin atacat una cosa sagrada. La nota capdevilesca acabava promentent durar i anunciar reformes.

Les reformes han vingut. L'endemà *El Matí* inaugurava una nova secció titulada "Dinamita", d'un estil papirès, l'estil d'En Navarro Sedó, d'una vulgaritat mai igualada per cap diari català. Va signada per «Kali-kenyo». Consisteix en una col·lecció de pensaments. Els pensaments van precedits d'un «Vostès no saben...» i entre altres coses es diu:

«...que Mateo de la Osa se'n va a Nova York amb un manager més Pinxo que En Gutiérrez. Andà la Osa!

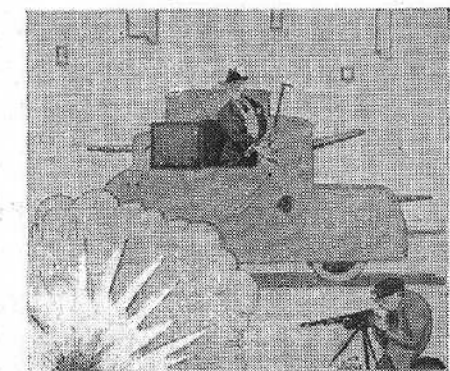
«...que així com s'ha prohibit de moure's el porter quan es tiren els penals, es prega al públic que no esternudi; no fos que es desviés la pilota.

«...que està prohibit al públic penjar el porter del pal de la porteria.

«...que si volen cacar llebres, es posen al costat de la banyera, i, com que on menys es pensa salta la llebre, doncs, pum!!!... ja està».

Aquest «Kali-kenyo» és segurament el cali-kenyo d'En Ruyra.

«Kali-kenyo s'ha inspirat en l'estil de «Les idees i les imatges» de J. M. Junoy. L'estil és molt diferent, però és el mateix...

El jutge Burpington tira la primera bomba i obre oficialment la temporada terrorista de Chicago.

(Yale Record.)

"LA PÈRGOLA"

EL RESTAURANT DE MODA

Situat davant la meravella d'aigües lluminoses prop del Gran Brollador

COBERTS A 12 PESSETES BANQUETS

ORQUESTINA VERDURA

Telèfon 33924

BRASSALETES FANTASIA

BROCHES NOVELTAT

J. ROCA

— JOIER —

RAMBLA DEL CENTRE 33

PASSATGE BACARDI 2

LES LLETRES

DELIRI DE GRANDESES

Conte inèdit de FRANCESC TRABAL

A Rogel Serra

—Eza cara, maestro?

El maestro era un home que acabava d'asseure's a un silló de cal barber, davant d'un mirall en plena verola, dins el qual amb prou feines si es veia un calendari amb unes lletres que deien confegides al revés: "Tocineria La India", Salmorón, 6, La Línea.

Ja us he dit, així, que som a La Línea, i que un home s'anava a afaitar. Us puc dir ara que aquest home era un bon home, de mitja edat, i que àdhuc no coneixent-lo sinó de vista donava la sensació que era un tros de pa. Un tros de pa, però d'aquest que es troba al calaix de les taules de pagès, una mica brut, una mica picat de mosques, i que mai se sap on anirà a parar. Li deien "maestro" i de vegades "Canela" i segons tinc entès no era ni una cosa ni es deia l'altra.

Nosaltres el trobem a La Línea on fa ben poc de temps que arribà, sollicitat per un cunyat seu dedicat al contraban, en combinacions suspectes amb Gibraltar i per ampliació dels negocis que reclamaven un que guardés una barraca de mala mort, mig casa mig femer, on retenir accidentalment mercaderies diverses. La seva feina era, doncs, viure en aquella casa, i prou. I de passada relacionar-se més o menys cordialment amb la força armada per almenys escapar-se d'un si de cas. Vivia miserablement en aquella barraca amb la seva dona i dos fills petits i esparacats que es ficaven els dits al nas i ensenyaven la panxa i de tant en tant es guanyaven uns quants cèntims per iniciativa pròpia arribant-se a Gibraltar o a Algeciras a vendre cigars de deu cèntims pels cafès o pels carrers. "Canela" no feia res. Absolutament res. Ell havia viscut sempre a Puente Genil, era l'encarregat d'omplir els caixons d'una fàbrica de gaesoses. Però tants d'anys d'ajupir-se i de fer el mateix esforçat treball li devien haver deixat un pes massa gros per espolsar-lo que d'ençà que arribà a La Línea trobà que la vida també passaria igual sense atropellar-se i deixava que portés la casa la pobra de la seva dona (amb la qual s'havia casat a Puente Genil i era una santa muller, més pacífica que ell encara), la qual havia de dedicar-se a rentar roba per aquelles rieres infectes que omplien de "caràcter" els defores d'aquells topants, tan encisadors d'anglesos.

El "maestro" parà la galta i el minyó de la barberia li engaltà un tou de sabó que feia rodar el cap.

"Canela" no se n'adonà, distret recorrent les pàgines del *Mundo Gráfico* que era el seu pa de cada setmana, aturant-se llargament en les fotografies tradicionals dels crims i desgràcies dels darrers vuit dies. El *Mundo Gráfico* era l'única voluptuositat que el removia. I del *Mundo Gráfico* tota la part gràfica destinada als assassinats i als successos més de sang i fetge. Veia les fotografies dels criminals i s'hi entenia llargament contemplant-los en els seus detalls més ínfims. Els mirava primer d'un cop d'ull, després s'hi aturava, resseguint minuciosament el rostre, els ulls, les pestanyes, les arrugues del front, el nas, la boca, les orelles, i llavors mirava el mirall davant el qual era assegut. Si tenia encara una galta per afaitar els ulls de "Canela" brillaven amb una vivacitat extraordinària. Si ja estava afaitat, o si només es veia la galta afaitada, hom hauria pogut veure clarament que els seus ulls devien tristos, com si fossin decebuts per alguna cosa, i tornava de seguida la vista a les fotografies. S'acostava la revista als ulls i comprovava una vegada més que aquells no anaven tan afaitats. I en el fons sentia una admiració barrejada amb una mena de neguit que cada vegada eren la causa de sentir-se una patacada a l'espatlla i una veu:

Mercadé

S. A.

Joieria

Brillants i Perles

Plateria

Passeig de Gràcia, 46

BARCELONA

—Vaya con Dios, amigo!

I és que ja estava llest. Pagava, el *Mundo Gráfico* entre els dits encara com si no sabés com deixar-lo, sovint el posava a la cadira dels diaris i li donava una darrera ullada, i d'altres vegades tornava a asseure's per resseguir una estoneta més les fotografies predilectes.

D'això ja feia molts anys que no podia substreure-se'n. Les dues vegades d'anar a cal barber constituïen per ell un plaer que en el fons s'hauria dit que era el mateix del que tenia en la seva joventut quan inexpertament s'entafurava com una anguila a certes hores del vespre en caus infectes de lascivia. Algun cop, fent-la petar a la porta de la seva barraca amb algun amic li duïen paquets de roba per rentar-la la seva dona, i l'emboïll no era altre que algunes pàgines il·lustrades amb retrats de fets sagnants. La seva passió per aquelles coses no tenia límit i aleshores ho mostrava a l'amic amb una folia als ulls com si es tractés de bitllets de banc de mil pessetes o de postals suspectes pròpies per ésser venudes en terrasses de cafès exòtics.

Els dies que fruïa més de la setmana eren els dimecres i els dissabtes, que les portes de la barberia el xuclaven endins de cap a qualsevol d'aquelles revistes. El diumenge, ja se sabia, s'expansionava amb un company o altre fent-li la composició de lloc de cada cas, i enumerant les característiques dels rostres d'actualitat, o la combinació dels punyals o els objectes de la casa on el crim ocorregué. El dilluns ja es trobava perdut, no sabia com esbravar-se ni trobava fàcilment a qui abocar les seves sensacions. I el dimarts constituïa per "Canela" un veritable martiri. Pensava més amb l'endemà, en el dimecres que a cal barber trobaria, flamant, nou, amb aquell tacte de cosa inèdita, com si fos fet només que per ell l'exemplar desitjat de la revista objecte de la seva vida. I el dijous i divendres vivia en plena febre de la impressió del dimecres i la confiança en la ratificació densa del dissabte. Si per casualitat en arribar a la barberia el *Mundo Gráfico* era en mans d'un altre, es posava furios, donava reganys a tothom i maleïa de dalt a baix "qui li havia pres" i trobava que mai acabava i més d'una ocasió havia provocat una escena...

I mai no havia atinat que ell podia comprar-se el *Mundo Gráfico*. No se li acudí mai que podia comprar-lo cada setmana. I és que "Canela" era més que bon home, tou, enze, suro. Que si era bo ho era perquè no sabia que es pogués ésser res més, i que si només anava al darrer d'aquelles fotografies era perquè no sabia que hi hagués res més interessant en aquesta vida, i perquè a còpia de dedicar-s'hi ja les mirava de la mateixa manera que un poeta jove es mira les fotografies de la Cort d'Amor d'uns Jocs Florals, que només per allò conjuntava versos i els tira. Que és el que arribà a "Canela" a la llarga.

En el fons de tot, l'obsessió de les fotografies dels crims i dels actors dels crims del *Mundo Gráfico* li deixaren (mireu quina cosa) una mena de neguit que s'anà convertint en una mena d'ideal. La seva vida començava una era nova: qui era ell? què havia fet en tota la seva vida passada? què quedaria del seu pas per la terra? què deixaria als seus fills? quin nom quedaria una mica sonat al seu darrer? I anà dibuixant-se al seu davant una flameta neguitosa que el tornà idealista, grotescament idealista, i que significava un autèntic perill aneu a saber per què i per qui... La tortura de l'ideal li tragué una mica l'ordre de la seva raó ja de si prou limitada, i començà a fullejar cada setmana el *Mundo Gráfico* amb la secreta esperança de «a veure si ell hi fóra», i mai no s'hi trobà. Cap setmana no es trobava retratat. Pensà que potser si no s'afaités algun dia s'hi trobaria, però això significava no poder anar tampoc a cal barber i aleshores hi renunciava, puix la idea de no poder obrir el *Mundo Gráfico* l'esfereïa.

I els seus pensaments, en plena desbandada, incontrolats, s'anaren amuntant i anà tornant-se obscur, ferreny, recòndit, fins que com per encant una nit tots els pensaments que voltaven dispersos per dintre seu s'ajuntaren estranyament, com per art de màgia i anaren prenent forma, els uns es lligaren amb d'altres, formaren volums, es dibuixaren perfils i com si li calgués de l'aire es trobà damunt del llit un bloc enorme de pedra tova, com una mena de gelatina de codony negre i fantàstica completament compacta. Qui havia pensat que ell era un home sense solta? La seva vida qui havia dit que era inútil? El seu pas per aquest món perquè ningú no havia mai sospitat que no deixaria rastre? Els seus fills, qui es pensava que quedarien apagats en la multitud anònima?

Tornà el dia d'anar a cal barber i ell encara no era al *Mundo Gráfico*. En canvi, hi havia una complicada fotografia del darrer succés sanguinari: uns pellers i un bassal de sang ran seu, amb un cos de boca terrosa. Al costat, dins un oval, la cara d'un home jove, i l'explicació: un assassinat per gelosia amorosa. "Canela" comprovà una vegada més que l'assassinat anava sense afaitar. Tenia la cara remullada en aquell instant, i exigent-se amb el tovalló d'una revolada, i llençant el *Mundo Gráfico* furiosament fugí de la barberia, i com un gos rabios de dret pel bordó de la vorera travessà carrers i carrers fins que l'aire dels defores del poble li posà una esgarripança entre el pèl humit de la barba. Cap dubte no li enterbolia el cervell, tot ho veia clar dintre seu: la setmana entrant hi fóra.

I arribà a casa seva, entrà amb el cap alt, com un emperador al circ, i trobà únicament el seu fill petit que espugava una gata. A l'entrada de la casa havia recollit la destrat, i brandant-la en l'aire el deixà a l'estacada. Un bassalet de sang s'escolà tímidament i la gata fugí d'un bot amb uns quants esquitxos vermells a les potes.

Però, no n'hi havia prou. La seva dona calia. On era? Allò no era res. Faria el ridícul. No tenia cap importància. Tothom es moriria d'ell. Sense deixar la destrat sortí al dintell de la cabana i llençà la mirada per tot arreu. On rediable s'havia ficat la seva dona? A aquelles hores era a rentar?

Passaren cinc minuts, eterns, i a la fi prengué una soca i s'assegué ran de la porta. Deixà la destrat al seu costat. I en deixar-l'hi mirà a dintre. El bassalet de la sang semblava un riu del gos i amb prou feines si mullava dos pams. El "Canela" no pogué treure la vista d'allí. Mirava aquella vermellor estranya i mogué els llavis amb un gest irreprimible de fàstic. De seguida, però, li vingué angúnia. Sentí una mena de cosa al seu ventre, com si se li hagués fet un nus als budells. A la fi pogué apartar fent un esforç suprem la vista d'allí. Notà aleshores que la mirada li pesava com si fos de plom i costés enormement de canviar-la d'un lloc a l'altre. I de sobte, com si el plom s'hagués tornat palla, es trobà altra vegada amb la vista al petit bassal. "Tanmateix — pensava — és llàstima."

I quedà mut. No sabia què pensar, ni què fer, només tenia clavada la mirada al mateix lloc. La sang ara mullava una mica el peu de la criatura i li havia tacat un parrac de les calces.

"Si arriba la dona li sabrà greu." I tornava a quedar mut.

Però és imbècil només això. Hauria pogut esperar. I la visió de les fotografies de tants anys li tornava a la memòria i s'encenia dintre seu una força superior que fóra inútil de voler aturar. Es passava la mà per la cara, i sentia un goig inefable en comprovar el sorolllet raspós del pèl al contacte amb els seus dits enormes. No veïa aviat la sang i dins del bassal només veia ara un oval amb la seva fotografia radiant, amb el seu nom imprès a sota, amb el seu nom i els dos cognoms, els anys, Puente Genil, la seva història i el retrat del seu fill atut, de la seva dona a trossos, i del noi supervivent gloriós, rialler, ple de joventut i de futur... "Canela" s'anà il·luminant per l'ideal i se sentia redimit, se sentia triomfador, se sentia superhome...

En aquell instant, sense donar-se'n compte arribava la seva dona. Un farcell sota el braç: duia un munt de roba xopa amb una fusta d'aquelles que utilitzen als rentadors, i a l'altra mà una galleda plena d'aigua clara, damunt la qual flotava perquè no vessés una esbalada i tremolosa fulla d'escarola tota rissada. "Canela" quedà desarmat. El seu pensament prengué la destrat, i brandant-la amb fúria féu una destrat. Però les mans no es mobilitzaren i no passà res. La dona deixà la galleda a la llinda, féu un sospir, llevà el pit enlaire, i tornava a pendre la càrrega quan féu un gran xiscle: prop d'ella un bassalet reflectia llusos roges... I el xiscle fou la guspira: la mà de "Canela" obé aleshores al pensament i més forta i més inexorable produí la tragèdia.

Una estona més tard, "Canela" (hi havia encara molta claror de dia), a poc a poc, tornà a cal barber, i mentre començaven d'afaitar-lo el *Mundo Gráfico* entre les mans, sospirava convençut que l'altre dimecres ell, a la fi, hi fóra, i cercà la fotografia dels pellers per deixar-hi caure damunt un somriure agre de victòria...

FRANCESC TRABAL

La Crítica

André Thérive ha recollit la successió de Paul Souday a *Le Temps*. La setmana passada aparegué el seu primer fulltò, en el qual encara no parla de cap llibre, sinó que hi fa una declaració de principis. Porta per títol *La crítica i els seus perills*.

Ens plau recollir-ne algunes frases. «La crítica digna d'aquest nom ha de valorar l'obra d'art en esguard de la tècnica i reconèixer així que existeixen unes lleis de l'ofici.»

«...hom podria proposar i imposar als autors, àdhuc moderns, tres condicions:»

«Saber exactament el que es diu. — Saber com es pot dir de la millor manera possible per tal d'ésser entès del major nombre. — Saber també si n'hi ha d'altres que ho hagin dit abans que vosaltres.»

«Em penso que la disputa més viva seria sobre el segon principi.»

Agència exclusiva per a la venda de
MIRADOR

Societat General Espanyola
de Llibreria, S. A.

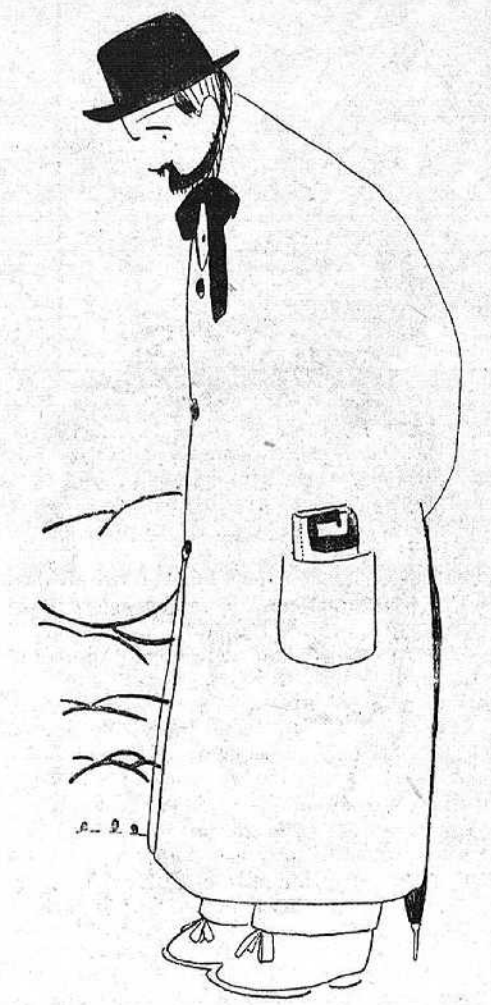
Barbarà, 16. Telèfon 12781

BARCELONA

ELS LLIBRES

PÍO BAROJA, *El nocturno del hermano Beltrán*

En aquestes altures, era lícit sospitar-ho tot; tot, menys que la vera intimitat secreta, la interior palpitació vital, aquell "fons insubornable" a què alludí Ortega i Gasset en parlar de Baroja, era, en l'autor de *Silvestre Paradox*, un doll romàntic, millor encara: una fretura de romànticisme.

PÍO BAROJA, per Bagaria

I no obstant, aquesta conseqüència, per inversemblant que sigui, és la que sembla més evident després de llegir *El Nocturno del Hermano Beltrán*, el llibre que acaba de llançar a la venda la taciturnitat fecunda de Pío Baroja.

De primer antuvi sorprèn que un dels episodis cabdals d'aquesta novella escrita en diàleg sigui un resó fidel—una semblança, bessona—del famós *Don Alvaro*. El des-

"Hostes vingueren..."

de J. Vallès i Pujals

Tothom recorda no sols l'èxit de l'*Elogi de Catalunya*, sinó també la prova conculgent que el tal Elogi no és altra cosa que una aplega de retalls mal enganxats.

L'autor d'aquell llibre, el senyor Vallès i Pujals, donant proves de contumàcia, volgué justificar-se a posteriori. Que no devia restar satisfet d'aquesta actitud, ho fa creure la declaració amb què ha encapçalat *Hostes vingueren...*, la seva darrera reproducció.

Hem escrit reproducció; no és errada d'impremta. Diu l'autor en l'esmentada nota declarant: «Res de nou ni d'original no es conté en ell [el present llibre]. No és el fruit de noves investigacions ni la presentació d'aspectes desconeguts. És sols el compendi o la reproducció del que s'ha dit en els llibres que es mencionen en la nota bibliogràfica que es conté al final. No és més que un treball de divulgació d'un tros de la nostra història, endreçat al poble en general, exclosos els erudits, els investigadors, els estudiosos.»

Hem consultat tot seguit la nota bibliogràfica. Hi són citades una cinquantena d'obres, les clàssiques de Tomàs, Boades, Zurita, Feliu de la Peña, Blancas, una en llatí i tot, d'altres de tan reconegut valor històric com *El Papa del mar* de Blasco Ibàñez i *Juan Fivaller* de Manuel Angelón. Francament, posat a citar llibres, el senyor Vallès i Pujals s'ha quedat curt. De memòria, ens veiem amb cor de citar-ne molts més; per no fatigar, esmentem un oblit imperdonable: la còpia *Colección de documentos inéditos del Archivo de la Corona de Aragón*.

Havent llegit, en un temps enyorat en què ens podíem dedicar més que ara a la lectura, algunes de les obres que cita el senyor Vallès i Pujals, només l'esquer de trobar-nos amb una compilació feta amb traça ens podia decidir a llegir *Hostes vingueren...*

Però... Tal com Cuvier amb una vèrtebra reconstruïda tot l'esquelet d'un individu de la fauna paleontològica, hom pot també formar concepte de certa mena de llibres només amb fullejar-los.

Cal dir que hem seguit aquest procediment amb el darrer llibre del senyor Vallès i Pujals?

Així i tot, mentre en tallàvem els fulls, hem pescat a l'atzar: «la terrible pesta s'apoderà de Gènova, cebant-se en els seus amics»; «lluïtes enconades»; «empenyat en la guerra»; «desempenyar tal com»; «empenyat a fer prevaler...». Hem renunciat a llegir en *petit-nègre*.

No obstant, el cofoisme i el xovinisme, l'afalac servil dels quals és el truc del senyor Vallès, poden assegurar a *Hostes vingueren...* un èxit tan delirant com el que aconseguí l'*Elogi de Catalunya*.

J. C.

afament del frare ex-pirata, amb tota la seva empena romàntica, recorda, en efecte, la famosa aridesa de les escenes d'aquell drama famós.

Afegim, de passada, que, com ha fet notar Gómez de Baquero, *El nocturno del hermano Beltrán* podria ésser representat al teatre tal com és escrit. Gairebé sense retocs.

Però, en bona fe de comparances, caldria no oblidar que la genialitat autèntica del *Don Alvaro* està precisament en el subtítol *O la fuerza del sino*, per mitjà del qual no sols resta amarat el romànticisme i sucata en el seu llepissós bran patètic; sinó que, demés, evocant la Fatalitat, reintegra a la seva veritable significació el concepte tràgic.

I en això falla, precisament, l'obra de Baroja. Malgrat la seva pruija fatalista i la seva intenció romàntica, la seva Fatalitat és de cartó retallat. Es veuen massa les bambalines. El *hermano Beltrán* que comença—en el llibre—essent un *gat dels frares*, acaba morint com un pollet, en un entornament baratet i fàcil, tan lluny de la mort de Byron com de la de Virginia, però que té molt de litografia del XVIII.

Si un moment (vegí-se les escenes del frare amb la seva mare) sembla emprar la ferma personalitat barojiana la seva inconfusible força de llibertat i de robustesa, ben aviat no sé quines estranyes velleïtats tendres i ensucrades—de coca de Sant Joan—li donen un regustet ranci de menja cunada amb amaniments podrits.

Tot plegat fa de vegades l'efecte d'una divagació desconcertant i pueril. Hom sospita que aquest llibre publicat a la maduresa prestigiosa del gran escriptor, no és més que un tímid assaig vacilant escrit amb intent teatralista en la primera joventut. Quelcom així com exercici de vacances del curs de Retòrica i Poètica.

Aquesta ingenuïtat que camina a les palpenes, aquest romànticisme agre, aquest retorn a les fórmules idealistes de l'any de la picor, són, però, potser la cosa més original que, en comparança a tota la seva obra, ens ofereix Baroja en el seu darrer llibre. El problema important—greu?—és el de saber si són d'ara o d'abans; definitives, en part d'ara o fugisseres.

Serà en el fons *El nocturno del hermano Beltrán* un palesament de la fruïció secreta que Pío Baroja pugui sentir per al teatre? L'autor no ha donat al seu llibre cap qualificació literària. Treurà per aquest forat la banya aguda el «fondo insubornable» de Baroja?

Si de cas, com correspon a tota legítima i alta competència literària, és evident que Baroja empen, en aquesta faccèia, el camí oposat al que segueix Azorín, encara que potser tots dos cerquen una mateixa cosa, que ara per ara com ara, un d'ells es pensa que és el *sobrerrealisme*. I ve l'altre, i diu, mig enfurrunyat i mig sonnec: Tot plegat, això són romànticismes.

Tot pensant en el darrer llibre de Baroja va resultant, com sempre, que, a part el valor literari que pugui tenir—i que, en aquest cas, no és de la magnitud i qualitat que caldria esperar del seu autor—té un altre valor per tal com desvetlla suggestions interessants i ajuda a palesar la inquietud de Baroja, temperament que sols pot ésser ben entès quan hom comença a sospitar que no se l'acabarà d'entendre mai.

Aquesta darrera sortida seva tocant l'orgue del germà Beltrán, té, en resum, si així ho considerem, tota la claredat definidora del seu desconcert.

I deixa suspès en la mateixa atmosfera que l'ha creada, el saltiró agíl d'un interrogant.

RAFAEL MARQUINA

COMPREU

si no ho heu fet encara:

CAFÈ, COPA I PURO

de J. M. DE SAGARRA

Pessetes: 4

CARTES MERIDIONALS

de JOSEP PLA

Pessetes: 4

Aviat es posarà a la venda la segona edició de

LES DICTADURES

de FRANCESC CAMBÓ

LLIBRERIA CATALÒNIA

Plaça Catalunya, 17

Encara no us heu subscrit a la Col·lecció Popular de LES ALES ESTESES?